

ΛΥΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ 2015

- A1.** Επειδή, λοιπόν, ο άνθρωπος πήρε μερίδιο από θεϊκά πράγματα, πρώτα πρώτα λόγω της συγγένειάς του με το θεό, μόνος από τα ζώα πίστεψε σε θεούς και επιχειρούσε να κατασκευάσει και βωμούς και αγάλματα θεών· έπειτα, γρήγορα άρθρωσε με την τέχνη του φθόγγους και λέξεις και επινόησε κατοικίες και ρούχα και παπούτσια και στρωσίδια και τις τροφές από τη γη. Με αυτά, λοιπόν, τα μέσα εφοδιασμένοι οι άνθρωποι κατοικούσαν στην αρχή διασκορπισμένοι, πόλεις, όμως, δεν υπήρχαν· κατασπαράσσονταν, λοιπόν, από τα θηρία, γιατί ήταν από κάθε άποψη πιο αδύναμοι από αυτά και οι τεχνικές γνώσεις ήταν, βέβαια, βοηθός τους καλός για την ανεύρεση της τροφής, ανεπαρκής, όμως, για τον πόλεμο με τα θηρία -γιατί δεν κατείχαν ακόμη την πολιτική τέχνη μέρος της οποίας ήταν η πολεμική τέχνη- επιδίωκαν, λοιπόν, να συγκεντρώνονται και να εξασφαλίζουν τη σωτηρία τους χτίζοντας πόλεις· κάθε φορά, λοιπόν, που συγκεντρώνονταν, αδικούσαν ο ένας τον άλλο, επειδή δεν είχαν την πολιτική τέχνη, με αποτέλεσμα να διασκορπίζονται ξανά και να αδικούνται με αφανισμό. Ο Δίας, λοιπόν, επειδή φοβήθηκε για το γένος μας, μήπως χαθεί ολότελα, στέλνει τον Ερμή να φέρει στους ανθρώπους και το σεβασμό στους άγραφους νόμους και την αντίληψη περί δικαίου, για να εξασφαλίζουν και την τάξη της πόλης και να αποτελούν τους συνεκτικούς δεσμούς φιλίας ανάμεσα στους ανθρώπους.
- B1.** Στη φράση αυτή δηλώνεται ότι ο άνθρωπος έγινε μέτοχος σε κάτι που μέχρι τότε ανήκε μόνο στους θεούς. Αυτό έγινε με την απόκτηση των τεχνικών γνώσεων και της φωτιάς που ανήκαν στην Αθηνά και στον Ήφαιστο αντίστοιχα και που δόθηκαν στον άνθρωπο με την παρέμβαση του Προμηθέα. Έτσι, δημιουργήθηκε ένα είδος «πνευματικής» συγγένειας με τους θεούς, καθώς ο άνθρωπος απέκτησε μερίδιο στη θεϊκή μοίρα. Πιο συγκεκριμένα, το θεϊκό αυτό μερίδιο οφείλεται: α) στη φωτιά και τις τεχνικές γνώσεις που μέχρι τότε ανήκαν μόνο στους θεούς (Ήφαιστο και Αθηνά), β) στο γεγονός ότι αυτά τα απέκτησαν οι άνθρωποι χάρη στη θεϊκή παρέμβαση του Προμηθέα που ήταν Τιτάνας. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι χάρη στη συμμετοχή του στη θεϊκή μοίρα ο άνθρωπος, όπως αναφέρεται παρακάτω στο κείμενο, πίστεψε στην ύπαρξη των θεών και ανέπτυξε θρησκεία ενισχύοντας την «πνευματική» του συγγένεια με τους θεούς.
- B.2.** Αρχικά οι άνθρωποι κατοικούσαν διασκορπισμένοι (φυσική κατάσταση, προκοινωνικό στάδιο). Κινδύνευαν, όμως, από τα θηρία, τα οποία δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τόσο λόγω της έλλειψης σωματικών δυνατοτήτων σε σχέση με αυτά όσο και λόγω της έλλειψης κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης αλλά και της πολεμικής τέχνης, η οποία σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, αναπτύσσεται μόνο μέσα στα πλαίσια μίας

οργανωμένης κοινωνίας. Έτσι, λοιπόν, προκειμένου να αντιμετωπίσουν αυτούς τους κινδύνους, αναγκάζονται να συγκεντρωθούν και να συγκροτήσουν τις πρώτες μορφές κοινωνίας, πράγμα που αποτελεί και το τελευταίο στάδιο εξέλιξης του πολιτισμού του ανθρώπου. Λόγω, όμως, της έλλειψης της πολιτικής οργάνωσης άρχισαν να αδικούν ο ένας τον άλλον και να αλληλοσκοτώνονται, με αποτέλεσμα να βρεθούν και πάλι στην ίδια χαοτική κατάσταση. Ο Δίας, λοιπόν, για να σώσει τους ανθρώπους από τον αφανισμό, αποφασίζει να τους προσφέρει την αιδώ (σεβασμός, αίσθημα ντροπής του κοινωνικού ανθρώπου για κάθε πράξη που προσκρούει στον καθιερωμένο ηθικό κώδικα του κοινωνικού περιβάλλοντος) και την δίκη (το συναίσθημα της δικαιοσύνης, η έμφυτη αντίληψη για το δίκαιο και το άδικο). Έτσι, θα είναι δυνατή η συγκρότηση κοινωνιών και η περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτισμού. Χάρη στην αιδώ και στη δίκη εξασφαλίζεται η αρμονική συμβίωση μέσα στην πόλη, η συνοχή του συνόλου, η ισορροπία και η ευταξία. Με αυτές αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων σχέσεις φιλίας, συνεργασίας, αλληλεγγύης και αλληλοσεβασμού. Ο Δίας στέλνει τα δώρα του στους ανθρώπους με τον Ερμή, ο οποίος προβληματίζεται, αν πρέπει να δοθούν σε όλους τους ανθρώπους. Σ' αυτό σημείο γίνεται αναφορά στη χρησιμότητα του καταμερισμού της εργασίας και στην αναγκαιότητα της καθολικότητας της πολιτικής αρετής, καθώς ο Δίας διευκρινίζει ότι όλοι οι άνθρωποι πρέπει να συμμετέχουν στην αιδώ και στη δίκη.

- Β.3.** Στη φράση «οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν» του πρωτότυπου κειμένου εντοπίζεται η αιτιολόγηση-επιχείρημα του Δία σχετικά με την αναγκαιότητα της καθολικότητας της πολιτικής αρετής. Συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι στην πολιτική αρετή (αιδώς-δίκη) πρέπει να συμμετέχουν όλοι ανεξαιρέτως οι πολίτες, γιατί μόνο έτσι μπορούν να συγκροτηθούν οργανωμένες και βιώσιμες κοινωνίες. Η σημασία και η αυστηρότητα του νόμου του Δία τονίζεται από την επιβολή της θανατικής ποινής («κτείνειν ὡς νόσον πόλεως») σε όποιον δεν συμμορφώνεται στις εντολές του. Η παρομοίωση όποιου δεν συμμετέχει στην πολιτική αρετή με αρρώστια της πόλης υποδηλώνει ότι αποτελεί κίνδυνο γι' αυτήν και πρέπει να θανατωθεί, για να διαφυλαχθεί η τάξη και η ισορροπία. Παράλληλα, στο μεταφρασμένο απόσπασμα τονίζει ότι «εάν τα αγόρια δεν την μάθουν και δεν την φροντίσουν, μπορεί να υποστούν ως ποινή και τον θάνατο και την εξορία και τη δήμευση της περιουσίας εκτός από τη θανάτωση και, με μια λέξη, τη συνολική καταστροφή του οίκου τους». Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι παρά το γεγονός ότι ο Δίας έχει δωρίσει σε όλους την πολιτική αρετή, όπως φαίνεται στο μύθο του Προμηθέα, εδώ αναφέρεται ότι υπάρχουν άνδρες που δεν την έχουν κατακτήσει. Αυτό συμβαίνει διότι ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να την καλλιεργήσει (ἐν δυνάμει), αλλά με την επιμέλεια, την άσκηση και

τη διδασκαλία γίνονται πραγματικά κτήμα του (ένεργεία). Καταλήγει, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι είναι αδύνατον και παράλογο οι πολιτικοί άνδρες να διδάσκουν στα παιδιά τους άλλα πράγματα, που δεν είναι τόσο σημαντικά και να μην τους διδάσκουν την πολιτική αρετή, η έλλειψη της οποίας επιφέρει βαρύτερες ποινές (εξορία, δήμευση περιουσιών) ή ακόμα και το θάνατο. Να σημειωθεί ότι το συμπέρασμα είναι διατυπωμένο με συλλογισμό «ἐκ τοῦ ἐλάσσονος πρὸς τὸ μείζον». Αυτό σημαίνει ότι πρώτα αναφέρει ηπιότερες ποινές σε όσους δεν έχουν την πολιτική αρετή και έπειτα προβαίνει στην αναγκαιότητα λήψης βαρύτερων ποινών.

B4. α) Σ, β) Λ, γ) Λ, δ) Σ, ε) Λ

B5. λοχαγός : συναγωγοί
ἀγαλλίασις : ἀγάλματα
θρέψις : τροφή
βαθμῖς : βωμούς
ἄφιξις : ἰκανή
ὄχυρός : εἶχον
διάδημα : δεσμοί
νεογνός : γένει
ὀλέθριος : ἀπώλλυντο
δεισιδαίμων : δείσας

Γ.1. Οι ναυτικές, λοιπόν, υποθέσεις των Ελλήνων τέτοιες ήταν, δηλαδή αυτές που έγιναν και τα παλιότερα χρόνια και αργότερα. Όμως, απέκτησαν δύναμη αυτοί που επιδόθηκαν σε αυτά και εξαιτίας των δημόσιων χρημάτων και λόγω της κυριαρχίας σε άλλους. Γιατί πλέοντας/ καθώς έπλεαν ενάντια στα νησιά, τα υπέτασσαν, και περισσότερο όσοι τυχόν δεν είχαν μόνιμη χώρα. Στη στεριά, όμως, πόλεμος, από όπου μπορούσε να αποκτηθεί για κάποιους δύναμη, κανείς δεν γινόταν. Όλοι, όμως, οι πόλεμοι, όσοι έγιναν (παλιά), έγιναν για τον καθένα με τους δικούς του γείτονες και οι Έλληνες δεν επιχείρησαν εκστρατείες με σκοπό την κατάκτηση ξένων χωρών πολύ έξω από τη δική τους πατρίδα. Γιατί δεν είχαν συνταχθεί ως υπήκοοι με τις μεγαλύτερες πόλεις, ούτε πάλι οι ίδιοι με τον ίδιο τρόπο/εξίσου έκαναν κοινές εκστρατείες.

Γ2. ἦν : ἔσται
ἐλαχίστην : ἐλάττοσι
προσσχόντες : πρόσσχωμεν
ἐπιπλέοντες : ἐπιπλεῖτε

κατεστρέφοντο : κατεστράφθω

μάλιστα : μάλα

διαρκῆ : διαρκές

ἐκδήμους : ἐκδήμοις

οὐδείς : οὐδεμιᾶς

ἐξῆσαν : ἐξελεθεῖν

Γ3α. τὰ ναυτικά: υποκείμενο στο ἦν (αττική σύνταξη)

αὐτοῖς : αντικείμενο στη μετοχή οἱ προσσχόντες

ἄλλων : γενική αντικειμενική από το ἀρχῆ

ἐπὶ καταστροφῆ : εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα οὐκ ἐξῆσαν

ὑπήκοοι : επιρρηματικό κατηγορούμενο του σκοπού/τρόπου που αναφέρεται στο εννοούμενο υποκείμενο οὗτοι και προσδιορίζει το ρήμα ξυνειστήκεσαν

Γ3β. - Ἄπαντες γινώσκουσι ἰσχὺν δὲ περιποιησαμένους ὅμως οὐκ ἐλαχίστην τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς.

- Ἄπαντες γινώσκουσι ἰσχὺν δὲ περιποιήσασθαι ὅμως ἐλαχίστην τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς.

- Ἄπαντες γινώσκουσι ὅτι ἰσχὺν δὲ περιεποίησαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς.